

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ք

Հ Ա Ս Ց Է

ՊՈՒԼԱՐԻՍ

Տարեկան 12 Ձր.

Վեցամսեայ 6 Ձր.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու քիւր մէկ ծրարով

Տարեկան 14 Ձր.

Վեցամսեայ 7 Ձր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆԻՏԻԿ

ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ ՏՈՂԸ
20 ՄԵԹ.

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

Լ Ր Ա Կ Ի Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔԵՐԹԻ ԻՆ ԴԱԲԱԹ

Redaction du Journal

«Iraounik»

(Bulgarie) VARNA

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

«Иравуник»

ВАРНА

Գրութիւնք եւ չին տրուիր

ԿՈՎԿԱՍԻ ՆՈՐ ԴԵՊԵՐԸ

Տփղիս, 5 Սեպտ.

Գանձակի մէջ ահաբեկիչներու ձեռքով հարուստ գործարանատէրի մը սպանութեան վրայ, խաղախները հետապնդեցին սպանիչները: Ասոնք ընդգրկմադրելով սպաննեցին խաղախ մը: Այս դէպքը կոտորած մը կազմակերպելու պատրուակ եղաւ:

Օգոստ. 30ին սպաննուած խաղախին յուղարկաւորութիւնը կազմակերպուեցաւ մասնակցութեամբ բարձր իշխանութեանց: Պակի մը վրայ այսպէս գրուած էր. «Սպաննուած ձարին և հայրենիքին դաւաճան Հայերէն. երբ թափորը հայոց թաղէն կանցնէր, ոստիկանները կրակ ըրին իրենց վեցհարուածեաններով, խաղախներն ալ յարձակեցան իտլ ժողովուրդին վրայ: չորս մեռեալ բազմաթիւ վիրաւորուածներ:

Հետեւեալ օրը, աշխատեցան Հայերու և Թաթարներու մէջ խռովութիւն մը առաջ բերել, բարեբաղդաբար անյաշող անցաւ: Հայ ժողովուրդը ծանր տուգանքի մը դատապարտուեցաւ:

Սեպտեմբ. 3ին սպայ մը չորս խաղախներով կանցնէր հայկական թաղէն: Խաղախը սպային ձիուն վրայ կրակ ըրաւ, այս դէպքը կոտորածին նշան եղաւ: Առաւօտեան ժամը 10ին սկսեցին թալանը և կոտորածը: Երկու հայ կիներ չարչարեցին և սպաննեցին: Սարսափահար ժողովուրդը դէպի Տփղիս կը խուճապէ: Կառավարութիւնը բացարձակ անտարբերութիւն ցոյց կուտայ:

Գանձակ, 4 սեպտ.

Բազմաթիւ մեռեալներու վիրաւորներ կան: Հայերը խմբովին կը փախչին: Կացութիւնը ահաբեկ է:

Գանձակ 5 Սեպտ.

Գանի մը Հայեր և Կորիւն վարդապետը կառավարչին ներկայանալ ուղեցին բայց մերժուեցան:

Հայերը երեսի վրայ կը ձգեն իրենց տունները ու ինչքերը Պաքու և Տփղիս երթալու համար: Փախտականները հարկադրուած են զինուորներուն պաշտպանութիւնը խնդրել խաղախներու չարագործութիւններէն զերծ մնալու համար: Բաղաքին տեսարանը սարսափելի է: Դիակները և վիրաւորները տարածուած կը մնան փողոցները:

Ձերբակալութիւնները ու խուզարկութիւնները կը շարունակուին: Մի քանի զէնքեր գտնուած են: Քանի մը տուներ տուգանքի դատապարտուեցան:

Pro Արմէնիա

Մշակի վերջին թիւին մէջ ալ կը կարգանք թէ Գանձակի մէջ ոստիկանական գործակալ Լօլաձէի սպանութեան առթիւ ամբաստանուածներու դատաւարութիւնը տեղի ունեցաւ զինուորական դատարանին առջեւ: Ամբաստանեալներէն Մկրտիչ Յակոբեան մահուան դատապարտուեցաւ և Լեւոն Աղախանեան 15 տարի տաժանակիր աշխատութեան: Մնացածները անպարտ արձակուեցան:

Գործարանատէր մը սպաննելու համար կարծէ՛ր Գանձակի ամբողջ հայութիւնը այս թշուառութեան մէջ ձգել: Այդ գործէր որ տեսնուեցաւ: Ատոր յեղափոխականգործունէութիւն պէտք է ըսել: Չե՞ն խղճահարկիր այդ մարդիկը, տեսնելով թէ անհաշիւ ու կարճ ժամ գործով մը մէկի տեղ տասը, հարիւր հայ կը կոտորուի և միմիայն հայը կը կոտորուի և հայը կը հալածուի:

Չենք գիտեր, ի փառս սօսիալիզմի՞ սպաննուեցաւ այդ հարուստ գործարանատէրը թէ ի փառս համառուական յեղափոխութեան ու ցարիզմի տապալման: չենք գիտեր դեռ, որովհետեւ Կովկասի թերթերը այդ մասին լռել դատապարտուած են: Բայց ինչ փառքի համար ալ սպաննուած ըլլալ ան, եթէ այդ վրէժ հայ կազմակերպութեան մը (Դաշնակցական կամ Հնչակյան) գործն է, դատապարտելի է իբր հայերուս աղէտաբեր գործը: Իսկ եթէ հա-

մառուսական յեղափոխական կազմակերպութեան մը գործն է, դատապարտելի են այն հայերը որոնք առանձնապէս իրենք ըստանձնած են տէռօական գործողութիւնը: մանաւանդ դէպի հայոց թաղը փախչելու և զիրենք հետապնդող խաղախը հոն սպաննելու մէջ:

ՎԱՌՆԱՅԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՈԳԱՐԱՐԱԶՈՒԹԻՒՆԸ

Որպէսզի մեր գրածն ու գրելիքները ձրի գրպարտութիւններ չը համարուին, որպէսզի ամեն ընթերցող կեղծիք մը, չհասարկութիւն չուզէ տեսնել մեր յայտնութիւններուն մէջ, հրապարակ կ'իջնենք փաստերու: Եւ իրողութիւններու վրայ հիմնուած:

Քաղաքիս հայ հասարակութեան քաջ ծանօթ է տնօրէնի եւ կրթական տեսչի միջազգէպը, որ դիտմամբ խիղթիւրուած չափազանցուած տարածուեցաւ: Այս միջադէպը պատճառ եղաւ որ մինչեւ այն ժամանակները հեռուները մնացած հոգաբարձութիւնը զայ հաւաքուի իրարու մօտ՝ ամբողջ տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով: Չափազանցութիւն չը նկատուի երբ ըսուի թէ հոգաբարձութիւնը ամբողջ 1906—907 ուսումնական տարուան մէջ, ոչ թէ միայն վարժարանին սեմէն ներս չորաւ ոտքը, այլ չուզեց զիտնալ նաեւ թէ որպիսի եռանդով ու կորովով կը յառաջանար կրթական գործը այնքան յուսահատեցողիչ խոչընդոտներուն մէջէն: Այս ամենը չը տեսնելէն ու չուսումնասիրելէն զատ մասամբ դիտակցաբար եւ մասամբ ալ անգիտակցաբար ինկաւ այն հոսանքին մէջ, որ ամբողջ տարիներ ոգի ի բոնն ամեն միջոցներով կը ճգնէր քար ու քանդ ընել վարժարանը:

Անուանական հոգաբարձութիւնը, որ գոյութիւն չունէր արդէն նոյն իսկ ատենապետ Գանարեանի կազմուելիք դպրոցասիրացին ժողովներէն մէկուն մէջ՝ ըրած յայտարարութեանը համաձայն, վերոյիշեալ կրթական տեսչի եւ տնօրէնի խնդրոյն առթիւ, յանկարծ քնէ արթնցածի պէս, աչքերը կ'իսափակ, երեսն եկաւ այնպիսի թափով մը, որ յասուկ է երկար ժամանակ զարանակալ եղող վրէժխնդիր մարդոց: Արտակարգ ժողով մը գումարուեցաւ, ուր հրաւիրուեցան բոլոր հակառակորդներն ու հարուածուողները (քիչ բացառութեամբ) մեծ մասամբ մինչեւ

այն ատեն վարժարանին առջեւէն իսկ չանցնողներ եւ մէկ սանդիմի օդուտ չը տուողներ: Ի՞նչ կրնար ըլլալ այսպիսի ժողովի մը արգելիքը, դատապարտել առանց դատելու եւ փոքրիկ, գոնէ ձեւական բացատրութիւն մը ուղեւ: Նոյն իրիկունը մեռած հոգաբարձութիւնը վերստին կը ծնի երեք օմանդակ անդամներով, երեքն ալ եռանդով ու ախոյժով գործող բացասական ոյժեր:

Կարծենք թէ այսչափը կը բաւէ հաստատելու համար թէ արդի հոգաբարձութիւնը ոչնչէ ծնաւ:

Ի՞նչ ըրաւ իւր խելքով: Անոր փափաքը ելաւ, իբր թէ կազմով նոր ուսուցչական մարմին մը, որ ըլլար գործին գիտակից, խղճամիտ եւ քիչ շատ պուլկարական կրթական օրէնքին համապատասխան: Մտածածը իրագործելու համար գիժեց Ուսուցչական Միութեան, որը ձեռքերը չփկնով, իւր քանտիտանիւր իրենց վերջնական գրենբրով ներկայացուց հոգաբարձութեան: Պատուակալ հոգաբարձութիւնը անխորհրդաբար ստիպուեցաւ՝ գնել իրեն առաջարկուած ապրանքները, առանց անոնց որակին ուշադրութիւն դարձնելու, բայց ի՞նչ կըսենք, մի՞թէ իրենց իտէալ ապրանքները չէին...: Ատենապետ պ. Գանարեանը որ նախապէս մեզ հաւաստած էր մի քանի ուսուցիչներու ներկայութեամբ, թէ անկարելի է որ այս ինչ ուսուցիչներ (վարժաւհի) պաշտօնի կոչուին իրենց խառնակիչ բնաւորութեան եւ անպէտքութեան համար ինչով պիտի արդարացնէ զինքն ու հոգաբարձութիւնը երբ նոյն անպէտքներն ու խառնակիչները պաշտօնի կոչուած են, ըսէք Հոգաբարձութիւնը ի՞նչով կարգարանայ եթէ ոչ ուրիշին խելքով գործած ըլլալովը խելք մը, որ խայտառակ միութեան մը զգիւն յատուկ կրնար ըլլալ թերեւս: Հոգաբարձութիւնը բռնուած հակառակութեան սատկաչունչ քամիներէն թողուց տարիներով փորձուած ուսուցիչներ ու գնաց ինկաւ միութեան գիւրկը խնդրելու եւ գնելու անփորձներն ու խառնակիչները (իրենց բացատրութեամբ) եւ այս որո՞ւն խելքով... Եթէ ոչ հոգաբարձութիւններուն դէմ պատերազմէ յայտարարող շահասիրական Ուսուցչական Միութեան:

Աւելորդ կը համարենք աւելի ծանրանալ այս կէտին վրայ, թերեւս առիթը կուենանք այս մասին աւելի երկար գրելու:

«Հոգաբարձութիւնը իւր սեփական խելքով ալ գործեր տեսաւ» կրնան պօռալ իրենք եւ իրենց ինքները: Այո՛, մենք ալ կը հաստատենք այդ: Բայց ալ գործերն ու կարգադրութիւնները

կը հաստատեն արդէն անոնց տհասութեանն ու անխելքութիւնը։ Ահա՛ ասանոց ծափահարելի քաջագործութիւնները։ Մանչերն ու ազնիւները իրար խառնեց (ազատամտութեամբ անշուշտ) հինգերորդ դասարանը գոցեց (աւելորդ է քանի որ պուլկարաց եւ սէօօնէրուն վարժարանները կան) ֆրանսերէնը վերցուց (մեզք է ծախքին, մինչեւ հիմայ ո՞վ ֆրանսերէն սովորած է), մանկապարտէզ երկու վարժուհիներով եւ 30-40 աշակերտներով (անցեալ տարի 80-90) փոխադրեց նարկին աղջկանց վարժարանը մանչերու վարժարանին մասնաւորապէս մանկապարտէզի համար չին էած ընդարձակ ու օդաւէտ դասարանները պարապ պահելու համար կրթական գործին ալ մըղում մը տալու։ Համար 8000—9000 ֆր. պիւտճէ բացաւ, մինչդեռ անցեալ տարի 7000—8000 ֆրանք պիւտճէ ունէր վարժարանը այն առաւելութեամբ որ արական եւ իգական վարժարանները առանձին էին, հինգերորդ դասարան կար եւ ութ շրջանաւարտներ ելան, կար նաեւ աչքի փուշ ֆրանսերէնը, եւ արդիւնքը անոնք միայն կրցան գնահատել, որոնք խիստ մօտէն ծանօթ էին պաշտօնէութեան քրդաթոր քանքին։

Ու այսօր այս բոլոր ինքնարուեստ կարգադրութիւններուն արդիւնքը այն եղած է որ աշակերտներուն թիւը 250էն 150ի իջած է, որմէ հաղիւ 60-70 անցեալ տարուան աշակերտներէն են, մնացածին մէկ մասը մասնաւոր փրօպականդով բերուած են, մէկ մասը առաջին անգամ է որ վարժարան կը յաճախէ, հարկ է ըսել նոյնպէս որ այս 150 աշակերտին մեծագոյն մասը չքաւորներու զաւակներ են, որոնք մասնաւոր եւ օտար վարժարաններ երթալու ո եւ է միջոց գտնել են։

Մի՞թէ այս փաստերն ու իրողութիւնները չեն հաստատել թէ ներկայ հոգաբարձութիւնը յօնքը չինելու տեղ ոչ թէ միայն աչքը հանեց այլ մեոցուց նաեւ ամբողջ մարմինը։

Եղած կարգադրութիւններուն համար կայտորդներ ալ կան, բայց այդ ուրախութիւնները Ազգային վարժարանին մասնաւորութեան համար է։

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Ա. ԵՐԵՎԱՆԵԱՆ

101

ԱՆՍԻՄԿԱՊԵՏԸ

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԱՆՍԻՄԿԱՊԵՏԸ

(Շար. նախորդ թիւէն)

— Խաչատուր կաթողիկոսի եղբոր հարսը գնդեցիկ ըլլալուն համար ապարանք՝ բերել տուի...

— Բռնութեամբ...

— Այո՛,...

Խան-Ճալատ, այսինքն Աւագակապետը, շարժում մ'ըրաւ, որ իր ներքին էութեան ցնցումը կարաւայտէր, յետոյ ծանր ձայնով մը ըսաւ։

— Դուք, սիրելի պէ՛կս, տեղի տուած էք շարքերու եւ հիմակ այդ շարքերէն կը գնահատե՞ք։ Մեր ցեղապետներու մէջ սովորութիւն չըկայ

ԿՈՎԿԱՍՏԱՆԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Մշակի մէջ «Նախարար» հմտորէն կը պատկերացնէ քառորդ դարէ ի վեր կովկասի հայոց կրթական գործերու կրած փոփոխութիւնները, զորս մենք շատ հետաքրքրական կը գտնենք մեր ընթերցողներուն եւս և որոնց համառօտութիւնը կուզենք տալ այս սիւնակներուն մէջ։

Յոգուածագիրը կըսէ։

Մի ժամանակ, 25 տարի առաջ, մենք ունէինք բաւական մեծ թուով ծխական դպրոցներ քաղաքներում, գիւղերում եւ չորս-հասարանեան երկսեռ դպրոցներ քաղաքներում, եւ հայ մատակ սերունդը ոչ միայն գրագիտութիւն էր ուսանում այդ դպրոցներում այլ եւ տարրական եւ կիսա-միջնակարգ ուսումնի կառավարչապետներին նոյնպէս կորստաբեր վիճակի մէջ էին հայերիս դէմ սկսած հակամարտի քաղաքականութեան շնորհիւ՝ մեր այդ ազգային ծրարական դպրոցները փակվեցին 1884 թ. բայց Մակար կաթողիկոսի ջանքերով ստացվեց նրանց վերաբացման արտոնութիւնը՝ թէ եւ կրճատված իրաւունքներով, Դպրոցները վերաբացվեցին, բայց ոչ այնքան թւով, ինչպէս առաջ, երկու-երեք տարվայ ընդհատումը եւ առհասարակ դպրոցական կեանքի ստացած ցնցումը կտրելով սրտեմատիկ զարգացման թելը, մեծ հարուած հասցրին նրան, եւ վերաբացման երկրորդ շրջանում մենք չունեցանք կրթական հաստատութիւնների նախկին թիւը։ Սակայն լաւ թէ վատ, մենք ունէինք դարձեալ ազգային-ծխական դպրոցներ որոնք շարունակեցին իրանց գոյութիւնը տասը տարի երբ տիրահազարդ Գոլիցին կառավարչապետի նոր հալածանքների շնորհիւ նրանք ոչ միայն վերջնականապէս փակվեցին, այլ եւ նրանց եւ եկեղեցիների գոյքերը յափշտակվեցին Այդ հարուածը աղէտալի եղաւ հայերիս համար, որովհետեւ այնուհետեւ մօտ տասը տարի, զուրկ մնալով կրթական հաստատութիւններից, հայ մասսան, գիւղացիութիւնը ընկաւ խոր անգրագրութեան մէջ, որի

հետեւանքներն այն եղան, որ ներկայումս, ինչպէս ցոյց են տալիս Բագուի վիճակագրական տեղեկութիւնները բանւորների գրագիտութեան մասին, հայ բանւորները ամենայնպէս տեղն են բռնուի գրագիտութեան կողմից, եւ ուսանելու, վրացիները, նոյնիսկ թուրքերը նրանից առաջ են ընկել։

Վերջապէս շնորհիւ ազատագրական շարժման, որ պայթեց Ռուսաստանում եւ շնորհիւ կովկասի փոխաշաջ կոմս Վորոնցովի նոր, ոչ-հայատեաց քաղաքականութեան, հայերը յետ ստացան իրանց կողոպտված եւ յափշտակված իրաւունքները եւ հնարաւորութիւն լայն կերպով եւ ազատօրէն տնօրինելու իրանց դպրոցական եւ կրթական գործը։

Բայց զարմանալի բան, այս անգամ էլ հայերը չը կարողացան օգուտ քաղել իրանց տրված եւ ձեռք բերված իրաւունքներից։

Ահա երեք տարի է որ դպրոցներ բանալու հնարաւորութիւն ենք ստացել, եւ սակայն դպրոցներ չատ քնի են բացուում ոչ միայն հայ գիւղերում այլ նոյնիսկ քաղաքներում։ Եղած եւ նոր բացված դպրոցներն եւս, նոյնիսկ միջնակարգ, թեմական դպրոցներ, նոյնիսկ էլ միաձայն Գեորգեան ձեռարանը, գտնվում են այնպիսի կազմալուծված, քայքայուած եւ քաօսական դրութեան մէջ, թէ ըստ անտեսականին եւ թէ ըստ ուսումնականին, չունենալով որոշ կանոնադրութիւն, որոշ վարչական եւ ուսումնարանական որոշ կարգ ու կարգապահութիւն, որոշ ծրարագիր, որ կատարեալ Բաբելոնական խառնակութիւն են ներկայացնում։ Մի տեղ հոգաբարձութիւնը ոչ մի իրաւունք չէ կամենում տալ ուսուցչական խմբին՝ մի երկրորդ տեղ ուսուցչական խումբը չէ ձանձուում հոգաբարձութիւնը եւ հոգեւոր իշխանութիւնը մի երրորդ տեղ ուսուցչական խումբը ինքնագլուխ այնպիսի վճիռներ է կայացնում եւ գործադրում որ կարող է վտանգել ամբողջ դպրոցական գործի գոյութիւնը։

Այժմ կովկասի մէջ հայ դպրոցներու թիւին նուազութիւնը մասամբ վերջին կռիւներու պատճառաւ հայ ժողովուրդի նիւթապէս քայքայուած կացութեան վերագրելով յիստին, գոյութիւն

ունեցող վարժարաններու քաօսային դրութեան զլխաւոր յանցանքը կը ծանրացնեն էջմիածնայ վրայ, որ բնաւ միջոցներ ձեռք չէ առած փոխարքային հրատարակած առժամանակեայ կանոններու գործադրութեան համար։ Այդ կանոնները պարտք կը դնէին հայոց հոգեւոր իշխանութեան վրայ մշակել և կազմել հայոց դպրոցներու ծրագիր և ներկայացնել բարձրագոյն իշխանութեան ի հաստատութիւն։

Յոգուածագիրը կը խոստովանի սակայն թէ կաթողիկոսը ինք սկիզբէն այդ ուղղութեամբ գործեց, կազմելով յանձնաժողով նախ հանգուցեալ Նահապետ եւ պիսկոպոսի նախագահութեամբ, յետոյ ուրիշ մեծ յանձնաժողով մը, որոնք խմբագրեցին ծրագիր մը՝ բայց մի խումբ չաւանակ իշխում էին վեհաբանում (Կաշիակց, չէֆէրը կ'ակնարկէ) և որոնց հլու կամակատարներ էին հանդիսանում այն ժամանակվայ անարժան դիւանապետները, վիժել տուին կաթողիկոսի կարգադրութիւնը։

Կեդրոնական ժողովը ալ գրեթէ անփոփոխ ընդունած էր այդ ծրագիրը և Վիդիլը վերջացած պէտք էր համարել, եթէ վեհաբանական քլիքը չը ստիպէր ծերունի կաթողիկոսին մի երրորդ մեծ սխալ գործելու և կըսէ ու կը յաւելու յօդուածագիրը։

Եւ ոչ մի տարակոյս չկար, որ չընորհիւ Փոխարքայի բարեհաճ տրամադրութեան՝ յախապիծը, խմբագրված լայն ժողովրդական եւ ազգային իրաւունքների պահպանութեամբ, վաւերացում կը ստանար, Բայց կաթողիկոսը ձեռքից բաց թողեց յարմար օրակէն եւ անգիտակցաբար, սխալված անարգ քլիկի թելադրումներից, ուղղակի գործադրութեան դրեց նախագիծը իր կօնգակով։ Այդ ապօրէն քայ-

կեալուրի պատիւը բռնութեամբ ոտքի տակ առնելու Ահա՛ այդ պատճառաւ, անոնք չափազանց լաւ կապրին ու իրենց հպատակութեան մէջ խնդիր չեն յարուցանելու ինչ որ է. դարձեալ թերութիւնը ձեր կողմն է։ Հիմակ ըսիք թէ սա լեռներու մէջ «կաշաղ»ներ կան, անանկ չէ՞։

— Երկու ամիսէ ի վեր... նկատել տուաւ Համիտ պէկ։

— Կառավարութիւնը գիտէ՞,

— Այո՛։ Աս չորրորդ անգամն է որ վաշտ մը զօրքով Զիրբի պէկ անոնց վրայ կը քայլէ, հետն տը իմ Խուլամաներէս քաղմաթիւ մարդիկ առած, սակայն կէս մը ջարդուած, կէս մը վիրաւոր եւ կէս մըն ալ մահուան վրտանդէ մը մազապուր՝ կը վերագառնան ամեն ատեն... կը պատմեն թէ, գիշեր եղած ըլլա՞, ցերեկ եղած ըլլա՞, մէկը չը տեսնուի... միայն՝ տեղատարափ դնականներ կը թափեն... ուսկի՞ց կուգան այդ գնդակներն... մէկը չը դիտելու կարծես թէ ամբողջ լեռը պիգուած ականներու մէջ է... ամեն անկիւնէն մահ կը ժայթքէ դուրս։

— Զարմանք, իրաւ որ առասպել

կուգայ ինծի, եթէ ձեզ նման երիտասարդ ու արիասիրտ պէկ մը չըլլայ պատմողը, կեցէ՛ք, միտքս բան մը եկաւ. մի՛ գուցէ նուստներ ունեցած ըլլան այդ կեալուրի «կաշաղ»ները։

— Աղէ՛կ... ի՞նչ կայ որ...

— Ինչպէ՞ս «ի՞նչ կայ որ...» անտեսն անոնց վրայ գնդակ չը բանիր ու կարող են ձեր աչքին առաջ ըլլալ, ձեր մէջ մտնել, ամեն կերպով ձեզ վնաս հասցունել ու աներեւոյթ մնալ... Ասիկա հաւատալի է, որովհետեւ շատ անգամ փորձուած է. Պարսկաստանի մէջ Տէրվիշներ կան, որոնք այդ արհեստը գիտեն ու կարող են ընել, եթէ հակազդակը չունենան... Բացառեմ ձեզի. երբեմն ցեղապետներն իրարու դէմ կը կռուին։ Այդ ցեղապետները կրնան իրարմէ շատ մարդ կոտորել... բայց եկու՛ք նայէ՛ք որ իմաստուն տէրվիշներու շնորհիւ պատերազմը չուտով վերջ կառնէ, որովհետեւ երկու կողմն գնդակներն ալ պարապ կերթային։ Այդպէս կրնայ պատահի՞ր որ «կաշաղ»ները հետեւին ուսնան Տէրվիշ մը... ան գիտնայ նուստայի գաղտնիքը... գիտնայ ան-

րեւոյթ դարձունել իր մարդիկները... մանաւանդ՝ գիտնայ ձեր գնդակները պարապ տեղ նետել տալ...

— Ասիկա լաւ չունիմ...

— Բայց կը հաւատա՞ք։

— Ինչո՞ւ չեմ հաւատար։ Հարկաւ ատանկ խորհրդաւոր գաղտնիք մը ունենալու են այդ «կաշաղ»ներն որ բռնում մը մարդիկներով ահագին վաշտեր կը կոտորեն...

— Հիմակ մտիկ ըրէ՛ք. ես կուզեմ որ ձեր տոհմին անունը բարձր մնայ ինչպէս բարձր եղած է տարիներէ ի վեր։ Պէ՛տք է ծառայութիւն մը ընեմ ձեզի, կընդունի՞ք։

— Քա՛ւ լիցի... ինչո՞ւ ծառայ ըլլաք մեզի։

— Հոգ չէ՛, մե՛նք՝ ցեղապետներս՝ հարկ է որ ըրարու աւատական դեր իշխանութիւնը պահպանենք։ Քանի որ բաղդին բերմամբ ծանօթացայ ձեզի, կուզեմ բաղդին բերմամբ օգտակար ըլլալ ու նպատակիս հասնել։ Հիմակ ես այդ «աներեւոյթ» գիշերը մերկացունելու գաղտնիքը գիտեմ...

— Ի՞նչպէս գիտե՞ք։

— Իմ լուսահոգի հայրս Շէյխ մըն

լի հետեւանքն այն եղաւ որ կաթողիկոսը ստիպվեց մի քանի ամիս յետոյ յետ առնել իր կարգադրութիւնը եւ արգիլել ղեկավարվելու լիչեալ նախագծով:

Այսպիսով մեր դպրոցները մնալով առանց որ եւ է կանոնադրութեան, ստիպվեցին ղեկավարվել 1874 թ. կանոնադրով, որոնք ոչինչ չեն տալիս եւ ընկան այժմեան քառասական դրութեան մէջ: Ի վերջոյ Փոխարքան տեսնելով այդ քառասական դրութիւնը օրոշեց ինքն ղեկավար տալ հայոց զբոսայգիներէ համար կանոնադրութիւն, ի հարկէ բնութեամբական եղանակով եւ հաստատեց մի յատուկ յանձնաժողով, բաղկացած իր զիւանաւորացի պաշտօնեաներից, որոնց թուով երկու հայ պաշտօնեաներ՝ պ. պ. Ա. Բիշմիլեան եւ ծերունի բժիշկ Շահպարտեան: Ժիշտ է Փոխարքան իրաւունք է տրուել կաթողիկոսին ուղարկել 3 ներկայացուցիչներ այդ յանձնաժողովը աշխատութիւններուն մասնակցելու, բայց երեք ներկայացուցիչները չեն կարող որ եւ է վճարական ազդեցութիւն ունենալ իրանց ձայներէ սակաւութեան պատճառով:

Եւ ոչ մի տարակոյս չըկայ, որ այժմ երբ այլ հովեր են փչում, երբ գործողացի է ղեկավարան. մենք այլեւս չենք ունենայ այն նախագիծը, որ արդիւն էր մեզ մշակել եւ որի վաւերացումը այնքան հեշտ էր ձեռք բերել, որպէս պատասխանատուութիւնը թող ծանրանայ այն մարդկանց խղճմանը քան վրայ, որոնք իրանց կարծածութեամբ փչացրին մի լաւ գործ:

ՏՕՊՐԻԶԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

(Շատ նախադր թիւն եւ վերջ)

Այս Աւետարանին բուն յիշատարարանը հետեւեալն է. «Գրեցաւ Սրբ. Աւետարանս թվին ՌՃԸին ի գիւղաքաղաքն Զիւլ ի գոտն Ս. Յակոբայ: Անդ աղաչեմ Սրբ. հանգիպողքդ տեսութեամբ կարգադրով կամ աւրինակելով յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղթած ձեր զանպիտան մեղաւք լցեալ Պետրոս անունը դպիրս որ անուամբս իմ կոչեցեալ եւ գործովս իմ հետացեալ:

էր Անիկա ուսումնասիրած էր այդ բոլորը: Յետոյ սորվեցուց ինծի: Տեսնեմք. եթէ ասանկ բան մի կայ, անպատճառ կը յայտնուի:

— Ուրեմն...

— Կեցէ՛ք. հոս խղճի պարտականութիւն մը կայ զոր կատարելու յանձն պիտի առնէ՛ք:

— Ի՞նչ է այդ պարտականութիւնը:

— Երգումը:

— Կը կասկածե՞ք:

— Ո՛չ. ատ է անոր թըլըսումը:

— Ո՞րքա լա՛ւ. ահա՛ կըսեմ. «Նիք-եան ուրացած ըլլաւ, եթէ դադարեցրէ մէկու մը յայտնեմ...»:

— Վերջացա՛ւ... Կը մնայ միասին եւ կամ թէ մէկ երկու խուլամիտներու հետ արեւը մտնելու ժամանակ այդ լեռնէն քիչ մը հեռու տեղ մը պահուելով ու հոն նուաճանները չինել: Խուլամիտները չի պիտի տեսնեն... միասին եւ եւ դուք իրաւունք պիտի ունենանք գործելու:

— Ա՛խ, չէ՛... այդ լեռան քովերը չերթանք... Ի՞նչ կըլլայ, ի՞նչ չըլլար... եւ կը վախճամ:

— Կը զարմանամ ձեր վախկոտու-

ղարծեալ յիշեցէք յաղաթաւ ձեր ծնողս իմ դստեր խնայատուր քահանայն եւ զմայրն իմ գիւղեցիկն երէց կին եւ զեղբայրն իմ զՄարտիրոսն եւ զհարեղբայրն իմ զմահտեօսի Վարդերեսն որ առ Աստուած փոխեալ է ձեր յիշողացն ողորմեցիք եւ մեզ»։ Ուրեմն այս Աւետարանը գրուած է 1108—1551—1659 Զիւլ («) ըսուած գիւղաքաղաքին մէջ որ ինչպէս կերելի Ռուսաստանի մէջ ըլլալու է: Իսկ միւս Աւետարանին բուն յիշատակարանը, Գալաթիան Յովհաննէս անունով սուտ քահանայ մը, (որ մինչեւ պատերազմարանի լուր առնելը հոս քահանայութիւն ըրած է ժամանակ մը), ատիկայ. կեղծած է ու վրան ուրիշ թուղթ մը փակցուցած է, թէ եւ այդ թուղթը այժմ պատուած է բայց բուն յիշատակարանը անընթեռնելի է, միայն թէ Մատթէոսի Աւետարանին վերջը այսպէս գրուած է «գրեցաւ ՌՂԲ թվին» այսինքն 1092—1551—1643 փրկչական թուին: Իսկ Յովհաննէսի աւետարանին վերջն ալ գրուած է այսպէս «կատարուեցաւ թվին ՌՃԳ» այսինքն 1103—1551—1654 թվին, Մատթէոսէն մինչեւ Յովհաննէս 11 տարբեան ընդհատումով մը: Այս Աւետարանը իբր հրաշագործ մասունք մը մեծ հոշակ հանած է բոլոր չըջակաները ժամանակաւ: 1854 թ. վաստաբոլի պատերազմին եկեղեցին կայրի բայց այս երկու աւետարանները խնամքով կը պահուին, ու երբոր պատերազմը կը վերջանայ բնակչութիւնը դարձեալ կը սկսի հաւաքուիլ եւ քանի մը տարի վերջ եկեղեցին նորէն կը չինեն, այսինքն 1858 թ. բայց 1876 թ. Ռուս-թիւրք պատերազմին եկեղեցին դարձեալ կայրին թուրքերը, որպէսզի մէջը մթերուած պաշարը թշնամիին ձեռք չիցնայ, եւ բոլոր բնակչութիւնը դարձեալ կը փախչին ու աստ անդ կը ցրուին մինչեւ որ պատերազմը կը վերջանայ ու Պուլկարիան կը կազմակերպուի եւ ժողովուրդը դարձեալ կը սկսի վերադառնալ իր տեղերը: Այս անգամ եկեղեցւոյ շինութիւնը մի քիչ կերկարի եւ 1886ին հազիւ կրնան վերաչինել եկեղեցին եւ 1894ին ալ Եւրոպայի Գեորգ Վարդապետի ձեռամբ

(*) Մ. Խմբ. — Զիւլ կամ Զիւլէ փոքր քաղաք մըն է որ կը գտնուի Սեղովիոյ վիճակին մէջ, 12 ժամ հեռաւորութեամբ, 250 տուն տաճկախօս հայեր կան:

թեանը վրայ: Մեղք որ տիեզերահռչակ Շէյխ շէլլալտինի արեւը կայ երակներու մէջ: Զը նայի՛ք մէյ մը տարիքիս... չը նայի՛ք մէյ մը աս ճերմակ մօրուքիս... եթէ գուցէ այդքան սիրտ չունենաք որ «կաշաղ»ն բուն լեռան քովն անգամ կարենաք երթալ, ա՛յ ո՞ր օրուն համար կապրիք: Միեւնոյն ատեն մենք խուլամիտները լեռան վերի մասը կը թողուցնեն ու կիջնենք ձոր տեղ մը: Անով մենք վստահ կարող եմք ըլլալ...

Համբաւեալ, որչա՛փ որ վախկոտ էր, այսու հանդերձ չափազանց փառասէր մէկն էր. հետեւաբար կը փափաքէր Զիւլի պէլին պարտութեան փոխարէն վրէժ մը լուծել ու յաղթական անուն մը տարածել ամեն կողմ:

— Կընդունի՞ք. հարցուց իման ծալատ:

— Կընդունիմ, պատասխանեց Համբաւեալ:

Արդ. հետեւեալ օրը, վերջապետի ատեն, իման ծալատ պատուիրեց հետեւին առնել խոյ մը, բաւական օթիկ հաց, երկու հատ սեւ հաւ, ճերմակ կատու մը եւ չղթայ մը:

օծել կուտան եւ մինչեւ այն թուականին աշակողմեան հին պատուհանին մէջ կը կատարեն ժամերգութիւնը որ հրդեհէն անվնաս մնացած էր: Դժբաղդաբար եկեղեցւոյ շինութեան շուրջ կարգ մը վէճեր ծնունդ կառնեն որոնք հետեւեալ սուր կերպարանք մը կըստանան, որոնց ալ աւելի ստատկանալուն պատճառ կըլլայ վարժարանին շինութիւնը եւ այդ պատճառաւ կառավարական պանքային եղած քանի մը հազար ֆրանքի պարտքը: Իրաց սոյն մանուածապատ վիճակին չեն կրցած դարձան մը քանի մը մինչեւ ցարդ եկող գացող ոչ այցելու հովիւներ, ոչ պատրիարքական փոխանորդներ՝ եւ ոչ ալ պաշտօնավարող քահանաներ եւ ցաւ է ըսել որ հակառակ մեր ջանքերուն այսպէս ալ պիտի չարունակուի որքան ատեն որ շարունակեն անձնական կիրքեր, արհեստակցական թշնամութիւններ եւ հին ազգականական ու ժողովրդական վէճեր մուտք դնել ազգային գործերու մէջ: Ուստի յանուն ազգութեան կը խնդրեմ հրապարակաւ որ մոռնան հին խնդիրները, ներքին փոխադարձաբար իրարու եւ ազգին հետ հաշիւ ունեցողները ներկայացնեն ու կարգադրեն իրենց հաշիւները եւ տեղացի ու գաղթական շարունակեն իրենց տուրքերը կանոնաւորապէս վճարել, որպէս զի ազգին պատիւը օտարներուն առջեւ ծաղր ու ծանակ չըլլայ: Որ եւ է Մարմին իւր յաջորդին հաշիւ փոխանակելու եւ կամ հրապարակաւ ժողովուրդին ներկայացնելու տեսակ մը նուաստացում համարելու չէ, այլ քաղաքակրթութեան եւ օրինաւորութեան պահանջ մը. անիկայ ծառայի մը իր տիրոջ տուած համարատուութիւնը չէ, այլ գործին ներդաշնակութիւնը կանոնաւորող փոխանակում մը. նոյնպէս տուրք վճարելու տեսակ մը ողորմութիւն տալ չէ, այլ անհրաժեշտ պարտականութիւն, վասն զի այս տեսակ փոքր գաղութներ տեսակ մը ընտանիք կը համարուին եւ ինչ որ տան մը անդամները մեծ ու փոքր իրենց կարողութեան չափ աշխատութեան բաժին մը վերցնելու պարտական են, նոյնպէս ալ տեղացի ու գաղթական իրենց կարողութեան չափով գաղութին ծախքերուն մասնակցելու անխուսափելի պարտականութիւն ունին: Միայն պէտք ունեցած պահուն «ազգ նմ» ըսելով մէջ

Ու այդ բոլորէն ետք՝ Համբաւեալին հետ ճամբայ ելաւ: Խուլամիտները խրկուած էին...

Այն լեռն, ուր ապաստանած էին այդ «անբեւեռ» ոգիները, շատ բարձր չէր գրիթէ անոր գագաթը «Արտաս» սարին կէսը հազիւ կը հասնէր. բայց անտառներով ծածկուած, խոր ու դարերէ անտի մնացած անձաւներով չըջապատուած, վրիթարի. լեռի ու ժեռ ապառաժներով լեցուած ու վրիթով պիղուծած լեռ մըն էր. որ նեղ ու զարհուրելի կիրճ մը ունէր՝ դէպի Նորառուզ գաւառը տանող ճամբուն վրայ:

Խան-Ճալատ ու Համբաւեալ այդ կիրճէն քոտորդ մը հեռու, ապառաժի մը ներքեւ կեցան, իսկ խուլամիտները կիրճին բերանը հասած էին: Արեւը հետզհետէ մարը մտնելու վրայ էր:

— Է՛յ, սիրելի պէ՛կ, սկսինք գործի, չէ՛, ըսաւ Խան-Ճալատ. նայի՛նք Աստուած ի՞նչ կուտայ:

Ու ձեռքով կորեց հաւերու վիզը, թափեց անոնց արեւը թուղթի կոտորմը վրայ. յետոյ մորթեց խոյն ալ ու անոր արեւնով լուաց ձեռքերը...

տեղ ելլալը ոչ մէկ երկրի. ոչ մէկ տղա-գուլեան մէջ ընդունելի է:

Ուստի ամէն անհատ եթէ իր անձնական հակառակութիւնը մէկզի զննելով իր սահմանեալ տուրքը չի վճարէ ոչ եկեղեցին իր այս շինչին եկամուտով կրնայ իր պաշտօնեաները ապրեցնել, ոչ վարժարանը տղաքներէն ստացած թոշակներով իր ուսուցիչները պահել, Հետեւաբար ամէն բան է առաջ պէտք է ներել իրարու ու ձեռք ձեռքի տալով վերջին ճիգ մըն ալ անել եւ վարժարանը փրկելի ծախուելու վտանգէն. ու յետոյ ամէն անհատ իր տուրքը վճարելով եւ կեղեցին ու դպրոցը նախանձելի վիճակի մը մէջ գնելու աշխատին:

Մնամ աղօթարար ազգիս
Ներսէս ԲՆՆ. Դոնչեկիւլեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տիկին ՍԻՐԱՆՈՒՇ Կովկասէն

Ռուսչուք հասած ըլլալով, հեռագրած է թէ այս երեկոյ կառավարմամբ Վառնա կը հասնի: Թատերախումբին մէկ մասը արդէն ծովի ճամբով հոս հասած էր չորս օրէ իվեր եւ կը պատրաստուէր հինգշաբթի իրիկուն (վաղը) ներկայացում մը տալ:

— Աբահամ փաշա Բարթող 50 եգիպտո լիբա նուիրած է Էստիրնէի Ազգ. վարժարանաց շինութեան:

— Երուսաղէմի գործերը կարգադրելու պաշտօնով Պօլսոյ ազգ. պատրիարքարանէն շրկուած պատուիրակները Երուսաղէմ հասած են:

ՄԱՍՆԱՌՈՐ ԴԱՍԵՐ

Տ. Հմայեակ Խուլամիտեան կը փափաքի մասնաւոր դասեր ըստանձնել հայերէնի եւ ֆրանսերէնի: Փափաքողները ուղղակի իրեն դիմելու են:

Այս արարողութիւնը կատարեց թէ չէ՛, սկսաւ աղօթելու... ժամերը կը սահէին...

Խան Ճալատ գիտէր թէ խուլամիտներու կեցած տեղը խուլամիտ ժամադրաւոր մըն էր. հետեւաբար քիչ յետոյ անոնց դիակները պիտի մնային հոն:

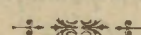
Աղօթքը շարունակեց... նուաճաններն իրարու ետեւէն պատրաստեց ու մէկ հատը կախեց Համբաւեալին վրէժէն...

Թանկարծ հրացանի մը պայթիւնը լսուեցաւ...

Համբաւեալ սկսաւ զողզողալ:

— Մի՛ վախճաք... խուլամիտներն... Եկատել տուաւ Խան Ճալատ: Մեր նուախաներուն թըլըսմը գորաւոր արդիւնք մը ունեցաւ: Անբեւեռ» ոգիները տեսնուած ըլլալու են որ խուլամիտները հրացան պարպեցին: Ա՛յ գաղտնիք պարզուեցաւ...

(Շարունակելի)

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

ԹԻԻՐԲԻԱ

Ազգ. օլունուպ Սթանպօլա ալ-տէթ իթմէքտէ օլան վան վա-լիսի Ալի պէյին Պաթուստա էր-մէնիլէր թարաֆընտան գաթլ օլունմասը Սթանպօլտա հիւքիւ-մէթ տաիրէլէրինտէ ֆէնա թէէ-սիր հասըլ իթտի: Գոնսօլտարըն ռաբօրթլարը Ալի պէյին էյի պիր վալի օլտըղընը միւթթէ-ֆիգէն թաստիգ իտէյօրլար: Ազգ. օլունմասընը սէպէպի՝ Աճէմ ա-րազիլէրին թիւրք ասքէրինտէն իշլալ ու զապթ օլունմասընա Ա-լի պէյին գարըն պուլընմասը ըմըլ:

Իշլալ ճինայէթ Բուսիայա վէ Աճէմիստանա սինօրտալ օլան թիւրք վիլայէթլէրին ֆէնա պիր իտարէ ալթընտա՝ աշվալը մազ-տուրէսինէ, էրմէնիլէրին սէֆա-լէթինէ վէ իսլամ էհալիտէ տա-խի թաճիզլիք նիւմայիշլաթընա տըգգաթը ումուսի ճէլպ իթ-մէք իշլան տիր:

Վանտա խաֆիէն նէշը օլընան թիւրքէ պիր կազէթու իսլամ վէ խրիթիան էհալի իթիլա-լա տալէթլէ պարի ճահիլ Ա-ճէմլէրտէն իպրէթ ալալըմ, պիշ տախի մէճլիսի Մէպուսան վէ Գանուըն էսասի իլէ իտարէ օ-լընմալըլը՝ տէյիւ թէշլիգաթ-տա պուլընիօր:

— ԲԱՄԱՍԱՍԻ միւնսիպէթի ի-լէ պիրէր ալըք էօտէմէք իշլան Պանգ Օթօման հիւքիւմէթէ 250,000 լիրա վէրմէկէ րազի օլ-աու:

— ԷԼՁԻԼԻՐ պու կիւնլէրտէ թէքրար մէճլիս իտէրէք Մա-քէթոնիտա աուլիյէ իսլահաթը իշլան միւզէքէրէ իտէճէքլէր: Պապը Ալի իսէ տիկէր թարաֆ-տան քէնտի պիլտիկի իւզրէ իս-լահաթա թէլաշլէ տէվամ իթ-մէքտէ տիր: Նահիյէլէրտէ սուլ-հիյէ մահքէմէլէրի թէշլի օ-լունմուշ տոր:

— ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍԻՐ Բուսիատան 500 աթ սաթըն ալտըրտը վէ տահա տա ալտըրաճագ աըր:

— ՄԸՍԸՐ ԽՏԻՎԻ Սթանպօլտան քէնտի վաբօրը իլէ Ալէքսանտ-րիայա միւթէվէտճիհէն հարէ-քէթ իթտի:

— ՍԹԱՆՊՈԼՏԱ Գարաքէօյ քէօր-րիւսինի եարմագ իմթիաղը իքի ալման ֆիրմալարա (Ակսպուրկ վէ Նիւրէնպէրկ) վէրիլտի վէ ի-րատէ չըգտը:

— ՍԵՐԱՍՏԱ Իթալիա էլիսինէ վէ գրալըն եալէրլէրինտէն ժէ-նէրալ Թրօմպիյէ իքրամէն պիր զիյաֆէթ քէշիտէ օլունտու: Թաամտան սօնրա հուզուրը շա-հանէյէ գապուլ օլընտըլար վէ թէաթրօ թէմաշա իթտիլէր: Ժէ-նէրալ Թրօմպի վէտալաշըր իքէն, լիւլթան հըսսիյաթը տօթանէ:

սինի գրալա արզ իթմէսինի անա թալսիյէ էլլէտի վէ քէնտիսինէ «խանէտան» նիշանը իհտա իտի-լէճէկինի պէյանլէ անա սիկա-րալար վէ բէք գըյմէթլի պիր գատէհ պալաշ իթտի:

ՏԱԽԻԼՅԷ

ԳԱՊԻՆԵՆԻ տիւշէճէկինէ տա-լիր չըգմըլ օլան շայէաթ շիմ-տիլիք սէմէրէսիզ գալտը: Սթան-պուլըմիլթլէր պիր վազըթ տա-հա իյֆայի վազիֆէ իտէճէքլէր տիր:

— ՍՕՖԻԱՍԱՔԻ թիւճարան շիր-քէթի թարաֆընտան պիւթիւն Պուլկարիտաքի թիւճարալա տալէթնամէլէր կէօնտէրիլուպ, ումում Պուլկարիա թիւճարալ-ընտան պիր թէշլիլաթ թէէ-սիս իթմէք իշլան՝ հոկտեմբեր 14տէ թէճէմիւ օլընմազ գօնկ-րէյէ իշլիւրաք իթմէլէրինի թալսիյէ իթտի:

— ՕԳՈՍՏՈՍ 23տէն 27է գատար թիւճարէթ վէ զըրաթ նէզա-րէթի եէնի ալթը մատէնլէր իշլէթմէք իշլան իմթիաղար վէրտի: Պու մատէնլէրին 4ի քէ-միւր, 1ի ալթուն վէ տիկէրի գուրշուն մատէնի տիրլէր:

— ՏՕԼՕԻ ԵԱՂՏԸՐԱՆ պուլուտ-լարը տաղըթմագ իշլան խարիճ-տէն ճէլպ օլընան գումպարա-լար Սօֆիայա եէթիշմիշ տիրլէր: Պուլարը հիւքիւմէթ ընչպէրլէրէ տաղըտաճագ տըր՝ զըրաթ էնսքէթօրլէրի վա-սիթասը իլէ:

— ՎԱՌՆԱՏԱՆ Պուրկաղա թէ-լէֆօն խաթթը եարըլմագտա օլ-տըղը կիպի, Թրոնօլա, Կապրօլա վէ էլէնա շէհիլլէրինէ տախի եազընտա եարըլաճագ տըր:

— ՖԻԼԻՊԻՏԷ օյմաճըլըգ, ինճէ տօղրամաճըլըգ մէքթէպի թէէ-սիս օլընարագ, րէսմի քիւշաուը իճրա օլունտու: Պու մէքթէպին մէսարիֆի Ֆիլիպէնին թիւճար Օտասը էօտէյէճէք տիր:

— ԿԷՁԷՆ ՍԱԼԸ Կիւնիի պիր թագըմ վաթանբէրվէր պուլկար-լար պիր Մաքէթոնիա իթթիհա-տը թէշլիլ իթմէք մագսէտի ի-լէ ալէնէն պիր մէճլիս իթտի-լէր: Պու իճթիմատա բէք չօգ ա-վօգաթլար, տօթթօրլար վէ մու-հարրիլլէր պուլընտը:

— ԹԻԻՐԲԻ-ՊՈԼԿԱՐ սինօրընտա միւնաղալը օլան նօթալարը թային վէ հալլ իթմէք մէմու-րիյէթի իլէ իքի հիւքիւմէթ թարաֆընտան պիր ասքէրիյէ թէֆթիշ գօմիսիօնը նասպ օլուն-մուշ օլմաղլէ, պու կիւնլէրտէ Սօֆիատան սինօրա հարէքէթ ի-տէճէք տիր:

ՍԵՐՊԻԱ

ՊԷԼԿՐԱՏՏԱ Միւլան Նօվազօվիշ նամ պիր մուհարրիլ վէ Մաք-սիմ Նօվազօվիշ նամ պիր ժան:

տարմա գալմագամը, գօնագտա թէվգըֆ պուլունուպ, սապահ ու-սուլլէ հապահանէ միւթէթիլինին օտասընա կիրիլլէր վէ օրատան իքի թիւքէնկ վէ 130 ֆիշէնկ ա-լարագ, քէնտի օտալարընա չէ-քիլիլլէր վէ բէնչէքէտէն սօ-գաղա աթէշ իթմէկէ պաշլարլար ֆիշէնկլէրի պիթիլէնէ գատար, ֆագաթ սօն ֆիշէնկլէրի քէն-տիլէրին գաֆասընա բաթլատըր-լար:

ԲՈՒՍԻԱ

ՊԱՌՈՒՄՏԱ Վան վալիսինին գաթլընտան տօլայը Ձար թիւրք էլիսինէ պէյանը թէէսիւֆ էթ-տի վէ գաթիլլէրին ճէզալանա-ճաղընա տայիլ անը թէմին էյ-լէտի:

— ՁԱՐ վէ Ձարիցա սէյահա-թա տէվամ իթմէքտէ տիրլէր:

— ԵՆԷԻ ինթիլիսպ գանուըն մաճէպինճէ, Տոււմա իշլան մէպուս-ին թիլկապաթը իճրա օլունիօր: պու տէֆա հիւքիւմէթ թարաֆ-տարլարը վէ պուրթուլար (սէր-վէթ սահիպլէրի) էքսէրիյէթ գա-ղանաճագ անլաշլիլիօր:

ԲՈՒՍԻԱ ՎԷ ԱԿՍՏՐԻԱ

ԲՈՒՍ խարիճիյէ նաղըրը Մ. Իսվօլքի Վիէննայա կիթմիշ օ-լուպ իմբէրաթօրտան գապուլ օ-լընտըգտան սօնրա՝ Աւստրիա խարիճիյէ նաղըրը պարօն ԱՅ-րէնթալ իլէ ուզուն միւլպագաթ-լարտա պուլընմուշ տըր: Պու ի-քի նաղըրլարըն չու միւլպագաթ-լարընա պէօյիւկ էնէմիյէթ վէ-րիլմէքտէ տիր: Ումումէն զան-նիյաթ չու տըր քի՝ Մաքէթո-նիանըն իսլահաթը իշլան Մուր-ցստէք գարարնամէսինի տահա կէնիշլէտէճէքլէր: տիկէր պէ-օյիւկ տէվլէթլէրին ընչասը էվ-վէթտէն ալընմըշ կէօրինիօր:

Պու սրբա Բոււսնիա գըրալը տախի Վիէննատա պուլընարագ, Բուս վէ Աւստրիա խարիճիյէ նա-ղըրլարը իլէ կէօրիւշմէսինտէ՝ ի-քի մուաղլամ տէվլէթին Մաքէ-թոնիա խուսուսընտա միւթթէ ֆիգ պուլընտըգլարընտան տօ-լայը մէմուըն օլտըղընը պէյան-լէ պէրապէր, քէնտիսի Գուցօ-Վալաքլարըն միլլի վէ քիլիսէճէ հագլարըն իրում բաթրիգհանէ-սինէյէ վէ Եունան հիւքիւմէթինէ գարըն մուհաֆաղա իթմէք հագ-գընտան տուր օլամայաճաղընը արզ էլլէտի:

ԱՃԷՄԻՍՏԱՆ

ԹԻԻՐԲԻԼԻ 600 քիլօմէթրօ եէր իշլալ իթմէքտէ տիրլէր: Պապը Ալիսին թալէպի իւզրէ՝ թարա-ֆէլիտէն գօմիսիօն կէօնտէրիլուպ հոտուտը թային իթմէք թէք-լիֆինի Աճէմ հիւքիւմէթի գա-պուլ իթմէյօր: Պու մէսէլէյի պէյնէտուլլէլ հէյէթի հաքէ-միյէ վասիթասը իլէ հալլ իտիլ-մէսինի Աճէմիտան թալէպ իտէ-յօր:

ԾԱՌՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

ԹԻՒՊՈՐՏ Ա. հատոր (162 էջ) 1 ֆր. Բ. » (433 էջ) 2 ֆր. ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ կամ ՄՐԱՌԻՆՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԳ անդամ տպագ-րուած եւ ճոխացած. Գին 1 ֆր.

ՆԵՏԱ Կը պատկերացնէ Պուլկար-նեբու նիստ ու կացը ու թուրքերէ կրած տառապանքը անոնց ազատու-թէնէն առաջ. Գին 50 սանգիմ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՁՈՋՆԵՐ Պատկեր մը Տաճկահայաստանի իրական կեան-քէն: Ձեղչեալ գին 1 ֆր.

Այս գրքերը ստանալու համար դիմե՛ք ՎԱՌՆԱ «Ի Ր Ա Ո Ւ Ն Ք» ի խմբագ-րութեան

ԹԻԻՃՃԱՐԻՅԷ

ՁԱԽԻՐԷ

ՊՈՒՂՏԱՅ Վալօն 100 քիւ. 20. -21.60 Արապա 57-62 լիպ. 14.40-17.20 ԱՐԲԱ, Վալօն 100 քիւ. 15. -15.20 Արապա 45-52 լիպ. 8.40- 9.20 ԵՌԻԼԱՅ արապա 33-36 լիպ. 6. - 6.60 » 100 քիւ. 13.80-14.

ՁԱՎՏԱՐ արապա 52-57 լիպ. 12.60-13. ՖԻՍՈՒԼԵԱ 100 քիւ. 20. -28. ՏԱՐԸ արապա 8. -8. 60 ԲՕԼՕՁ արապա 55-60 լիպ. 15. -50.16 ՄԻՍԻՐ Եօգ

Կիւնտէ վալօն 20-25 վէ 250-300 արապա կէլմէքտէ. վալօն մոււմէ-լէսի նաթօլէօն 20 ֆր. արապա մու-ամէլէսի քէզա նաթօլէօն 20.

ՊԱԳԱԼԻՅԷ

Վարնա ընացասընտա պագգալիյէ մալլէրին պու կիւնքի ֆիլպթը, արթուն ֆրանք իլէ:

ԳԱՀՎԷ 1.95- 2.20 ԵՆԷԻ Նէմէք 90. ԵՆԷԻ քէսմէլ սանտըգ 44.50 ԲԻՐԻՆՃ ճէնօվա չուվալը 45.50 » Ֆիլպէ » Եօգ » Ինկիլիզ » 33 1/2 Բիգօն » 50. ԿԱՁ Սանտըգ 10.80 ՁԵՅԹԻՆ Եաղը քիւ. 1.30- 1.35 ԳՈՒՐՈՒ Իւզիւմ 40. Եունուրթա 100 ատէթի 6.60

ԻՇ ԱՐԱՅԱՆԼԱՐԱ

Գուրտ-Բուսնար գաղապընտա Թուրք-ճըլար քէօյիւնտէ միւթէվէֆա թա-գէտա աղա Պոդոսեանըն մալիաֆաթուրա վէլպագալիյէ տիր. քեանը վէ տէրունին-տէքի 10,000 ֆրանգա եազըն գըյմէթ-տէ օլան մալլէր սաթըլաճագ տըր: Թալիպէսինէ եալընըր մալլէրի սա-թուպ, տիւքեանը քիւրա իլէ տախի վէրիլէ պիլէճէք տիր:

Մէգքիւր տիւքեան քէք իշլէք վէ միւշթէրիսի եէրիստէ օլտըղընտան հա-ղըր պիր իշէ արգօքէշ օլանլար պու ֆըրսաթտան իսթիֆատէ իտէպիլիլլէր: Եուն ատրէսէ միւրաճաթ օլունմալը

Մատամ Մաննիկ Թ. Պոդոսեան օգօրիա Գուրտ Բուսնար Սէլօ Թուրքճըլար

Издатель: Д-ръ М. Торосиянъ
печатница Д. Тодоровъ С-ко — Варна